

JUSTIITSMINISTEERIUM

Kriminaalpoliitika lühianalüüs
Nr 1 / 2022

Tugiisikuteenuse vahehindamine 2021

Stanislav Solodov

Analüüsitalitus
Kriminaalpoliitika osakond

Sisukord

Sisukord.....	2
Lühikokkuvõte.....	3
Valim.....	4
Tugiisikuteenus.....	5
Aruandlus	5
Teenuse kestus ja esitatud aruandlus.....	5
Retsidiivsus	7
Lisa 1	9
Lisa 2	13

Lühikokkuvõte

Vahehindamise eesmärk on anda statistiline ülevaade tugiisikuteenusest, mis käesolevas analüüsis põhineb peamiselt tugiisikute iga kuu esitataval aruandlusel ja kliendipäevikutel. Tähelepanu pöörati ka küsimusele, kuivõrd sõltub teenuse tulemuslikkus sellest, kui palju tugiisik vanglast vabanenuga (edaspidi ka klient) tööd teeb¹.

Peamised järeldused:

- ▶ Tugiisikuteenust kasutasid rohkem need, kes vabanesid vanglast peale karistuse täielikku ärakandmist.
- ▶ Klientide arv ühe tugiisiku kohta **on 4, mis on rohkem kui kokkuleppeline 3**. Lisaks tegid tugiisikud tööd ka nendega, keda kohus ei vabastanud tingimisi enne tähtaega ja kellega lõppes koostöö enne nende vabanemist (joonis 1). Mõne tugiisiku koormus oli teistega võrreldes märgatavalt suurem (joonis 6), kuid tugiisiku töö järjepidevust (kuude lõikes töö kohta esitatud aruandlust) võrdluses teiste tugiisikutega see pigem ei mõjutanud (olemasolevate andmete põhjal ei saa sellist järeldust teha).
- ▶ Teenuseosutamise **keskmine kestus oli 8 kuud**. Arvestades 6+12 mudelit, on see aeg liiga lühike. Kestusega 13–18 kuud kasutasid teenust klientidest ainult 17%.
- ▶ Ligi 1/3 tugiisikutest esitasid tehtud töö kohta aruandluse praktiliselt iga kuu, mis on hea märk järjepidevusest. Samas olid mõned tugiisikud, kelle puhul kordus erinevate klientidega sarnane muster – koostöö piirdus vaid teenuse esimeste kuudega, millele järgnes pikk paus. Selliselt ei kujune usalduslik ja toimiv kontakt ja koostöö on määratud ebaõnnestumisele. Arvestada tuleb, et seoses COVID-19 leviku tõkestamisega kehtisid märtsis 2020 kuni juunini 2020 vanglatesse sisenemisele piirangud, mis mõjutas ka tugiisikute tööd. Vanglakohtumised asendusid telefonikõnedega, mis olid võimalikud ühepoolset, so kinnipeetav sai helistada tugiisikule, vastupidi mitte.
- ▶ Ligi pooltel juhtudel lõppes teenuseosutamine põhjusel, et kontakt kliendiga puudus. Tugiisikuteenuse osutamist iseloomustavad kohati pikad pausid ja vähene järjepidevus töös. Selleks, et ennetada kliendi vabanemisel kontakti kadumist ja tõsta tema huvi teenuse kasutamise vastu, peab ettevalmistav töö vanglas olema piisavalt intensiivne ja motiveeriv. Tugiisiku üks tähtsamaid eesmärke peab olema **vabanemispäeval kliendiga kohtumine ja kokkulepitud esmaste tegevuste elluviimine**.² Tugiisik peab toetama vabanemisjärgsete nädalate sisulist planeerimist ja kliendi aktiivsemat toetamist sellel ajal.
- ▶ Valimi väiksuse tõttu ei saa teha põhjanevaid järeldusi teenuse kestuse, klienditöö järjepidevuse ja retsidiivsuse vahel. Tugiisikuteenuse tulemuslikkust selgitab rohkem **tugiisiku ja kliendi vahelise koostöö iseloom**.³ Retsidiivsust esines rohkem nendel juhtudel, kus koostöö lõppes, kas kontakti kadumise või kliendipoolse soovimatusega pidada kinni kokkulepetest (joonis 9). See viitab pigem nõrgale koostöö iseloomule. Tugevamale kahepoolsele koostööle on iseloomulik pikem teenuseosutamise periood, tugiisiku järjepidevam töö ning kokkulepitud eesmärkide saavutamine (joonised 5, 9).

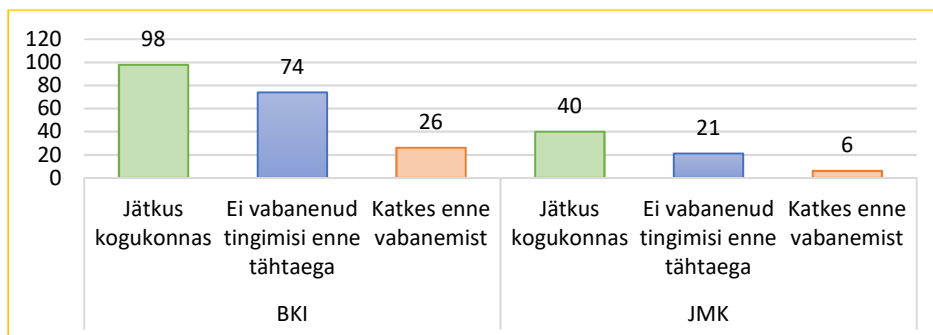
¹ Uuringus (2021) „Vanglast vabanenute tugiteenuse tulemuslikkuse hindamine“ (Tartu Ülikool) tehtud soovitus (lk 99). Kättesaadav: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/vanglast-vabanenute-tugiteenuse-tulemuslikkuse-hindamine>

² Ibid. lk 33.

³ Ibid. lk 32.

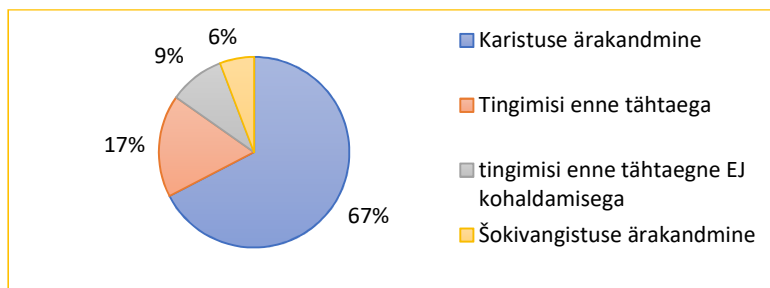
Valim

Valim moodustati nendest klientidest, kellele osutati tugiisikuteenust vahemikus 01.01.2019 kuni 30.11.2020 ja kes teenuse kestel vabanesid vanglast. Välja jäid kliendid, kes olid nimetatud vahemikus teenusel, kuid selle kestel vanglast ei vabanenud. Kokku oli 265 klienti, kellest 95-ga lõppes teenus nende tingimisi enne tähtaega vabastamata jätmise tõttu ja 32-ga enne vanglast vabanemist. **Lõpliku valimi moodustasid 138 klienti**, kellega alustati koostööd vanglas ja mis jätkus kogukonnas. Klientidest olid 98 (71%) Balti Kriminaalpreventsiooni ja Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Instituudi (BKI) ja 40 (29%) Johannes Mihkelsoni Keskuse (JMK) kliendid. Valimis oli 130 meest ja 8 naist.

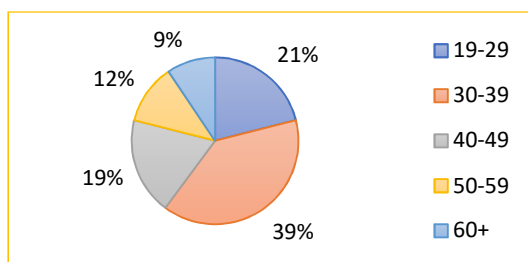
Joonis 1. Teenuse kasutajate jaotus teenuseosutajate kaupa.

Kõige enam (67%) oli teenusel karistuse täielikult ära kandnud inimesi (n=93), 17% (n=24) oli tingimisi enne tähtaega ja 9% (n=13) tingimisi enne tähtaega elektroonilise järelevalve (EJ) alla vabanenud. 6% (n=8) oli šokivangistuse ärakandnud.

Joonis 2. Teenuse kasutajad vabanemise aluse kaupa

Kõige enam (39%) oli teenusel 30–39 aastaseid inimesi (n=54), 21% oli 19–29 (n=29) ja 19% 40–49 (n=26) aastaseid. 12% oli vanusevahemikus 50–59 (n=16) ja 9% vanuses 60+ (n=13).

Joonis 3. Teenuse kasutajad vanusegruppide kaupa

Tugiisikuteenus

Tugiisikuteenuse mudel näeb ette, et koostöö algab kuni 6 kuud enne kinnipeetava vanglast vabanemist ja see jätkub kogukonnas kuni 12 kuud. Teenuse maksimaalne kestus on 18 kuud (mudel 6+12 kuud). Teenuse täpse mahu ja osutamise perioodi otsustab teenuseosutaja lähtuvalt vanglast vabanejast. Tugiisikuteenust osutavad: MTÜ Balti Kriminaalpreventsiooni ja Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Instituut ja MTÜ Johannes Mihkelsoni Keskus.

Aruandlus

Kord kuus esitatav aruandlus kajastab andmeid teenust saanud inimestest. Tugiisiku koostatav kliendipäevik on sisuline ülevaade tehtud tööst ja peab sisaldama vähemalt järgmisi andmeid:

- teenuste saamise alguse kuupäev;
- vanglast vabaneja karistuse lõpu kuupäev;
- vanglast vabaneja peamised riskid vanglast vabanemisel (nt sõltuvusprobleemid, elukoha puudumine, probleemsed peresuhted jms);
- teenuste osutamisele seatud eesmärgid;
- ülevaade läbiviidud tegevustest;
- tugiisiku hinnang eesmärkide täitmisele;
- teenuste saamise lõpu kuupäev ja koostöö lõppemise põhjus.

Käesolevas analüüsis on kliendipäevikust vaatluse all vaid koostöö lõppemise põhjused, mis on grupeeritud järgnevalt:

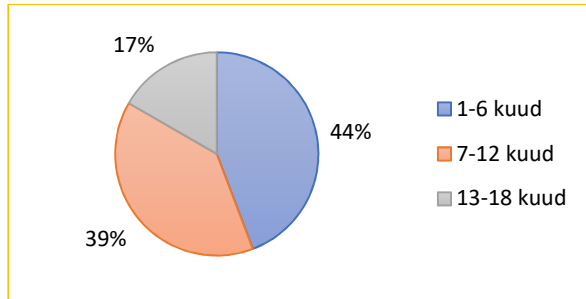
- ▶ klient ei ole ühendust võtnud;
- ▶ koostöö lõppes, eesmärgid saavutatud;
- ▶ klient ei soovi enam teenust;
- ▶ koostöö lõppes, eesmärgid täitmata;
- ▶ klient ei pea kokkulepetest kinni;
- ▶ teenuse aeg täis, kuid vajadus on jätkuv;
- ▶ klient on majutusteenusel;
- ▶ klient on uuesti vanglas.

Teenuse kestus ja esitatud aruandlus

Teenuse kestuse keskmine väärtus on arvutatud, arvestades teenuse alguse ja lõpu kuupäevasisid. Mitmel kuul on teenust kasutanud kliendi kohta esitatud aruandlus, mis näitab hinnanguliselt⁴ tugiisiku töö järjepidevust. Detailsema ülevaate saamiseks on koostatud tabelid lisa 1 (BKI) ja lisa 2 (JMK).

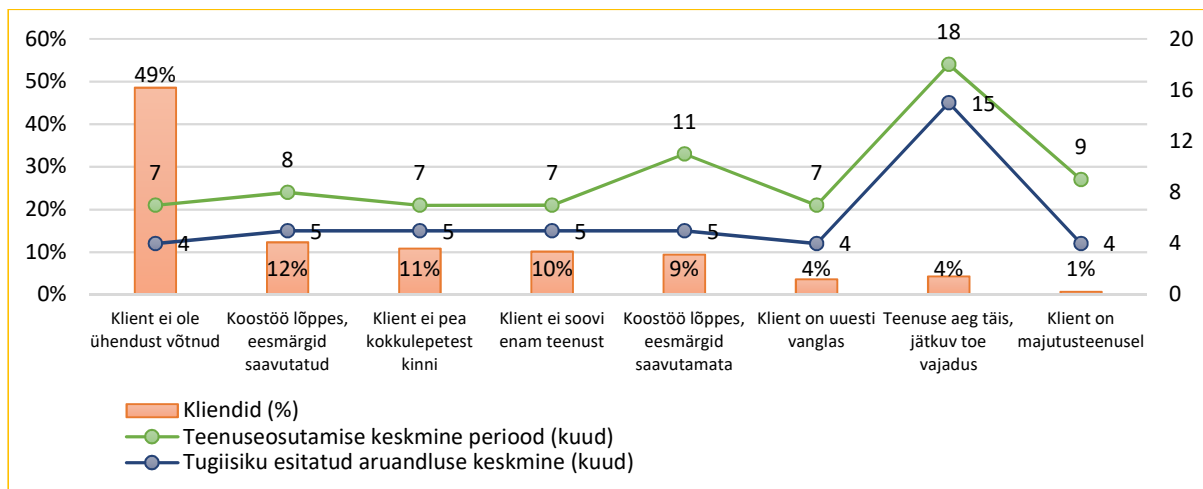
⁴ Kliendipäevik ei pruugi kajastada kogu tehtavat tööd või tegelikku kokkupuudet tugiisiku ja kliendi vahel. Näiteks võib koostööd iseloomustada tihe telefonikontakt või suhtlus mõnes rakenduses. Või vastupidi, mõnel kuul võib kokkupuude olla vähene ning aruandlus jäetakse esitamata.

- ▶ Valimi puhul oli teenuse keskmine kestus 8 kuud (BKl 7,5 kuud ja JMK 8,5 kuud).
- ▶ Keskmine, mil esitati kliendiga tehtud töö kohta kliendipäevik, oli mõlemal teenuseosutajal sama – 5 kuud.
- ▶ 44% (n=61) kasutasid teenust 1–6 kuud, 39% (n=54) kasutasid teenust 7–12 kuud ja 17% (n=23) kasutasid teenust 13–18 kuud.

Joonis 4. Teenuse kasutajate osakaalud kestuse kaupa

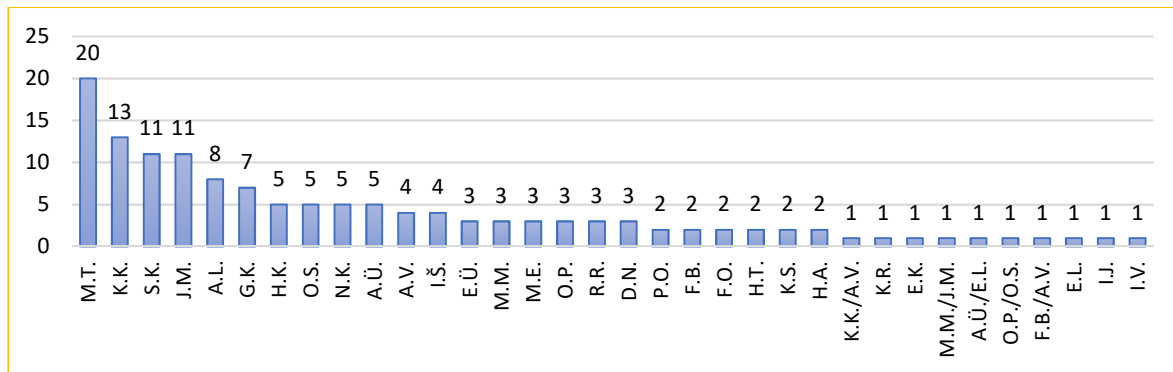
Teenuse lõpetamise põhjustest esines kõige rohkem 49% (n=67) kliendiga kontakti kadumist, mis enamasti tähendas tugiisiku kõnedele vastamata jätmist. Sarnastes suurusjärgudes lõppes teenus, kuna eesmärgid said täidetud 12% (n=17), klient ei pidanud kokkulepetest kinni 11% (n=15), klient ei soovinud teenust kasutada 10% (n=14) ja saavutamata eesmärkidega kahepoolisel kokkuleppel 9% (n=13). 4% (n=6) puhul esines jätkuv vajadus teenuse järele, kuid täitus teenuse maksimaalne aeg. 4% (n=5) sattus uuesti vanglasse. 1% (n=1) puhul oli põhjuseks toodud kliendi viibimine majutusteenusel ja täiendavat tugiisiku abi ei olnud vaja.

Joonis 5. Teenuse (koostöö) lõpetamise põhjused, teenuseosutamise periood ja esitatud aruandlus

Valimi peale oli kokku 33 tugiisikut (BKl 26, JMK 7), mõne kliendi puhul tegi tööd kaks tugiisikut (oli üleandmine või mentorlus).

- ▶ Kõige rohkem kliente (20) oli tugiisikul M. T., kelle puhul jätkus koostöö iga kliendiga ka peale nende vanglast vabanemist vähemalt ühel kuul, kuid enamasti oli see periood pikem.
- ▶ Viis tugiisikut tegid klienditööd ja esitasid aruandluse igal kuul.
- ▶ Viis tugiisikut tegid klienditööd ja esitasid aruandluse peaaegu igal kuul (üksikul kuul jäi esitamata).
- ▶ Neljal tugiisikul piirdus esitatud aruandlus vaid kliendi vangistuses viibitud perioodiga. See tähendab, et vaatamata pikemale teenuse perioodile, klienditööd peale nende vangistuse lõppu ei tehtud.

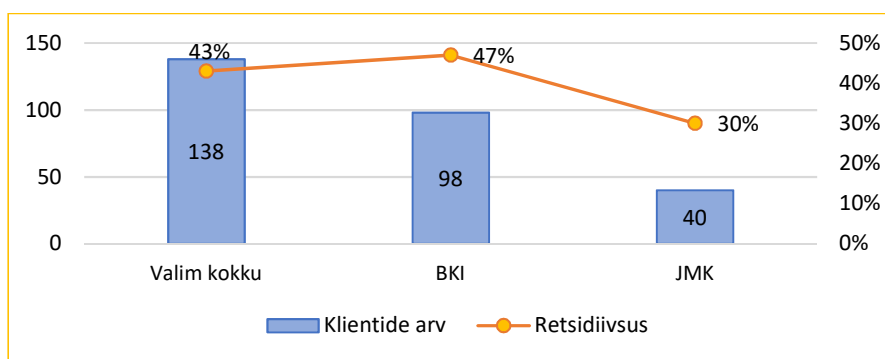

Joonis 6. Klientide arv tugiisiku kohta

Retsidiivsus

Valimi väiksuse tõttu ei saa teha põhjanevaid järeldusi teenuse kestuse, klienditöö järjepidevuse ja retsidiivsuse vahel. Seoste leidmise keerukus seisneb ka sihtrühma eripärades, nt retsidiivsemad kliendid vajavadki rohkem tuge, kuid vaatamata järjepidevale ja tihedale tööle, ei pruugi tugiisiku abi olla piisav. Lisaks, ligi pooltel juhtudel hakkab koostöö kannatama just vangistusjärgsel perioodil, kui kliendi huvi teenuse vastu hakkab kaduma. Tugiisiku ja kliendi suhe jääb telefonivestluse põhiseks ja kaugeks. Tugiisik saab vaid vestluse pinnalt hinnata, milline on kliendi tegelik elukorraldus, tervislik seisund, toimetulek jms. Ja on vastupidiseid näiteid – teenusel on kliente, kes vajavad abi konkreetsetes küsimustes, mille lahendamine võib jääda vangistuse perioodi. Vanglast vabanedes kaob aga huvi teenuse vastu, seejuures võib klient olla õiguskuulekas, kuid tugiisiku töö mõju retsidiivsusele on raske hinnata.

- ▶ **Üldvalimi retsidiivsus oli 43%**⁵ (BKI 47%, JMK 30%). Nende tugiisikuteenust kasutanute retsidiivsus, kes olid paralleelselt majutusteenusel (21 klienti) oli 38%.

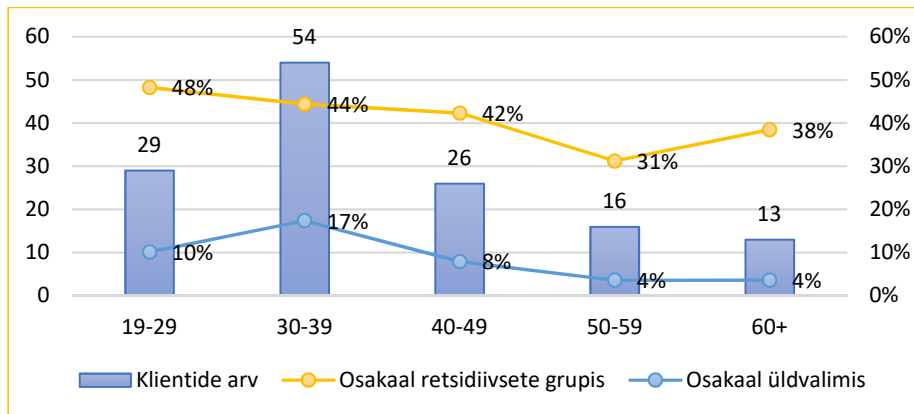

Joonis 7. Retsidiivsus kokku ja teenuseosutajate kaupa

- ▶ JMK klientide puhul olid retsidiivsemad need, kelle teenuseosutamise periood oli pikem (keskmiselt 10 kuud).
- ▶ BKI klientide puhul olid retsidiivsemad need, kelle teenuseosutamise periood oli lühem (keskmiselt 7 kuud).
- ▶ Nende hulgas, keda aasta jooksul peale vanglast vabanemist kuulati uues kuriteos kahtlustatavana üle (retsidiivsete grupp) oli korduvkuritegevus kõrgeim (48%)

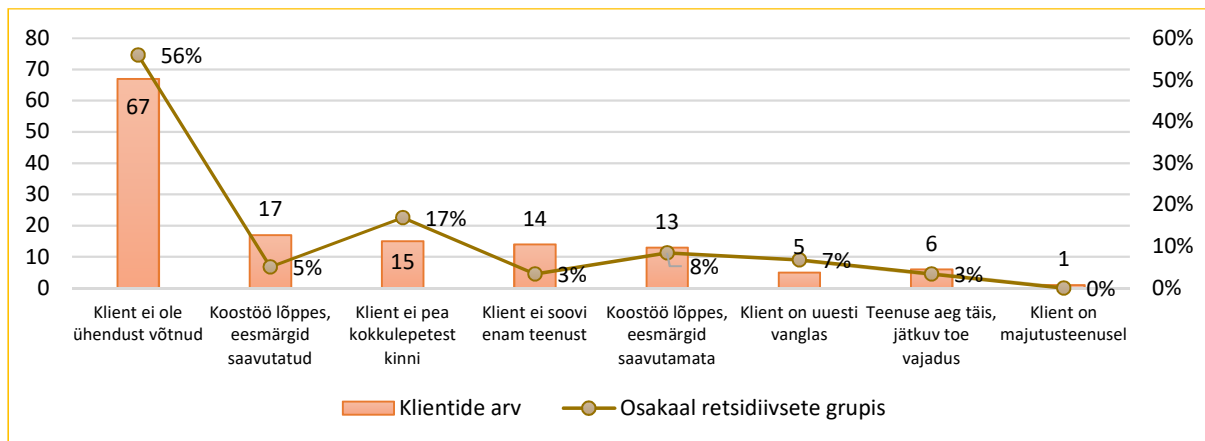
⁵ Ühe aasta jooksul peale vanglast vabanemist uues kuriteos kahtlustatavana ülekuulamine

19–29 aastastel, kõige madalam (31%) 50–59 aastaste puhul. 30–39 aastaste retsidiivsus oli 44%, 40–49 aastastel 42% ja 60+ vanustel 38%.

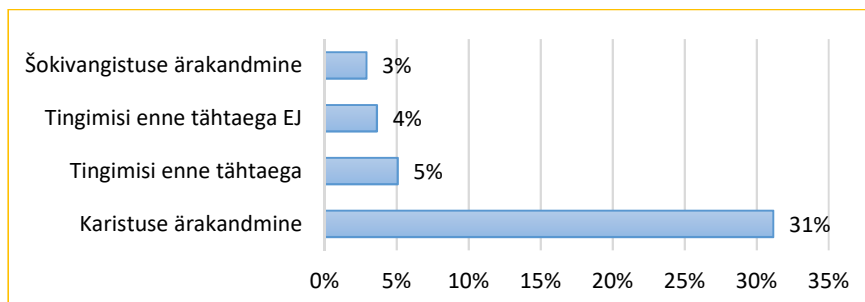
Joonis 8. Retsidiivsus vanusegruppide kaupa

- Retsidiivsete grupis oli korduvkuritegevus kõrgeim (56%) nendel, kellega koostöö lõppemise põhjuseks oli kontakti kadumine (n=67). Samuti olid retsidiivsemad (17%) need klientid, kelle kohta oli teenuse lõppemise põhjuseks märgitud kokkulepetest mittekinnipidamine (n=15). Ülejäänute puhul olid retsidiivsuse osakaalud sarnased.

Joonis 9. Retsidiivsus koostöö lõppemise põhjuste kaupa

- Vabanemise aluse järgi oli karistuse ära kandnud klientide retsidiivsus 31%, tingimisi enne tähtaega vabanenutel 5%, tingimisi enne tähtaega elektroonilise järelevalve alla vabanenutel 4% ja šokivangistuse ära kandnud klientidel 3%.

Joonis 10. Retsidiivsus vabanemise aluse kaupa

E.Ü.	R.A.								x		x	x													4	3	
E.Ü.	J.M.								x	x	x	x														3	4
F.O.	M.K.								x	x																2	2
E.L.	T.L.								x	x	x	x														5	4
S.K.	M.T.								x	x	x	x	x	x	x		x									9	9
S.K.	V.T.								x	x		x	x													4	4
A.Ü.	V.Š.									x	x	x	x	x		x										6	6
K.K.	G.Õ.									x	x	x	x	x												7	5
H.A.	A.P.										x	x	x	x	x											4	5
N.K.	V.L.										x	x	x	x	x	x	x									6	7
O.S.	A.L.										x	x														3	2
J.M.	V.J.										x															6	1
H.A.	A.T.											x	x	x	x	x	x	x								7	7
A.Ü.	T.P.											x	x	x	x											2	4
K.K.	U.K.											x	x	x												5	3
F.B.	R.S.											x	x	x												3	3
A.V.	R.K.											x	x	x												2	3
H.T.	M.T.											x	x		x	x	x	x								7	6
F.B.	L.S.												x	x	x	x	x	x								6	6
K.R.	I.M.												x	x	x											2	3
N.K.	M.N.												x	x												1	2
H.T.	R.J.												x		x	x	x	x								6	5
K.K.	I.G.												x	x												1	2
K.K.	O.V.													x	x			x								4	3
N.K.	A.H.													x					x	x	x					7	4
J.M.	D.K.													x												3	1
S.K.	V.T.																									1	2
S.K.	J.B.																									1	1

J.M.	R.S.			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x					18	17
K.K.	A.J.			x	x	x	x		x	x		x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			18	16
J.M.	M.M.				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x			18	18
I.S.	N.N.				x	x						x	x	x	x											17	6
O.P. /O.S	V.S.							x				x					x									15	3
M.M. /J.M.	M.N.							x				x	x	x	x							x				14	6
K.K.	M.M.								x	x	x	x	x	x											x	15	6
K.K.	G.A.									x	x	x	x	x												13	5
F.B./ A.V.	T.I.										x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x				10	10
A.L.	M.M.										x	x		x	x											9	4
K.K.	R.K.										x			x												11	2
O.S.	O.F.										x	x		x	x									x		11	5
O.S.	A.K.										x													x		11	2
D.N.	I.L.												x	x	x						x					8	4
A.L.	S.V.												x	x	x	x										7	4
A.L.	N.A.													x	x	x										6	3
O.S.	A.S.														x	x	x									7	4
K.K.	H.H.														x						x	x				9	4
J.M.	V.T.															x	x	x								5	3
A.L.	S.T.																				x		x	x	x	4	4
O.S.	A.V.																				x					3	1
N.K.	A.C.																				x	x	x	x	x	5	5
S.K.	R.T.																					x	x	x	x	4	4

Lisa 2

Tabel 2. JMK tugiisikuteenuse kohta esitatud aruandluse koondtabel (selgitus: „hele ala“ – teenuseosutamise vahemik; „x“ – tugiisik esitas tehtud töö kohta aruandluse; „roheline lahter“ – kliendi vanglast vabanemise kuu)

Tugiisik	Klient	01/ 19	02/ 19	03/ 19	04/ 19	05/ 19	06/ 19	07/ 19	08/ 19	09/ 19	10/ 19	11/ 19	12/ 19	01/ 20	02/ 20	03/ 20	04/ 20	05/ 20	06/ 20	07/ 20	08/ 20	09/ 20	10/ 20	11/ 20	Teenuse kestus kuudes	Esitatud aruandlus kuudes
M.T.	F.K.		x	x				x																	6	3
M.T.	J.Š.		x	x																					2	2
M.E.	R.M.		x	x	x	x			x						x										14	6
H.K.	K.P.			x	x	x	x	x	x	x									x						16	8
G.K.	V.R.				x	x		x			x														8	4
G.K.	J.K.				x		x	x	x	x						x									12	6
E.K.	R.N.				x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x							14	12
G.K.	A.G.					x	x								x										11	3
M.E.	A.N.					x	x			x							x								12	4
H.K.	U.K.					x		x	x			x	x						x						14	6
M.T.	S.B.						x			x		x	x												7	4
M.T.	K.I.						x				x														5	2
H.K.	V.O.						x	x	x	x									x						13	5
M.T.	A.A.							x	x	x		x	x												6	5
M.T.	R.R.							x					x	x	x	x	x	x	x	x	x				14	10
G.K.	D.L.								x					x	x	x									8	4
H.K.	S.L.								x		x	x	x	x	x	x	x	x			x				13	10
M.T.	H.R.								x			x	x		x	x									8	5
H.K.	A.U.								x								x								9	2

M.T.	H.K.								x	x		x	x									5	4	
M.T.	S.H.								x		x	x		x		x	x	x	x				11	8
M.T.	M.P.								x					x									7	2
M.T.	J.Z.									x			x		x								6	3
M.T.	R.L.										x	x		x									4	3
R.R.	S.J.										x	x	x			x	x		x				9	6
R.R.	T.K.										x	x	x	x			x						7	5
R.R.	A.T.											x	x				x						6	3
M.E.	J.S.											x	x	x	x		x						6	5
G.K.	B.I.														x			x					4	2
G.K.	R.A.															x	x	x					3	3
M.T.	A.V.																	x	x				2	2
M.T.	H.K.														x	x							2	2
M.T.	K.K.								x						x			x	x	x	x	x	18	7
M.T.	L.K.								x	x	x						x	x	x	x			16	8
M.T.	E.I.								x		x		x	x	x	x	x	x	x	x			14	11
G.K.	S.B.								x		x		x	x									14	4
I.J.	R.G.														x	x	x	x	x	x			7	7
M.T.	S.R.																x		x	x	x		5	4
M.T.	S.M.																x		x	x	x		5	4
M.T.	M.N.																	x	x	x			3	3